

TYMOTEUSZ ŁAWECKI

Uniwersytet Zielonogórski
<https://orcid.org/0000-0002-0465-1957>

EWA PASTERNAK-KOBYŁECKA

Uniwersytet Zielonogórski
<https://orcid.org/0000-0002-8245-9012>

ROLA NAUCZYCIELA W AKTYWIZOWANIU DZIECI W MŁODSZYM WIEKU SZKOLNYM NA ZAJĘCIACH PLASTYCZNO-TECHNICZNYCH. ZARYS PROBLEMU

Streszczenie: Oczekiwania społeczne wobec wychowawców placówek edukacyjnych są duże. Mają oni stworzyć uczniom maksymalnie dobre warunki rozwoju. Wychowawcy, niczym ogrodnicy, dbają o to, by podopieczni mogli doskonalić własne umiejętności poprzez zabawę. Prezentowane rozważania ukazują rolę nauczyciela w aktywizowaniu uczestników zajęć plastyczno-technicznych. Korzystając z założeń konstrukttywizmu, w artykule wskazano niektóre możliwości wspierania podopiecznych w ich twórczych działaniach. Dokonano również przeglądu metod (projektów, niedokończonych rysunków, puzzli, improwizacji, swobodnej ekspresji), dzięki którym uczniowie w sposób samodzielny wykonują zadania, zdobywając kompetencje emancypacyjne. W podsumowaniu przedstawiono najważniejsze warunki sprzyjające aktywizacji i zachęcono nauczycieli do przyjęcia w codziennej pracy postawy refleksyjnej.

Słowa kluczowe: role nauczyciela, aktywizowanie wychowanków, metody aktywizujące w nauczaniu

WPROWADZENIE

Nauczyciel jako jeden z podmiotów edukacji ma do wykonania wiele zadań wynikających z funkcji placówek oświatowych. Jest on „osobą odpowiedzialną za wychowanka, jego samopoczucie, wszechstronny rozwój, aspiracje z racji pełnionych ról zawodowych. Często od jego zachowań i wyborów moralnych zależą wybory

uczniów” (Kobyłecka 2008, s. 118). Dla podopiecznego wychowawca w przedszkolu lub szkole staje się autorytetem przekazującym wiedzę oraz wartości etyczne, wyzwalamym aktywność i wzbogacającym doświadczenia społeczne (Banach 2004, s. 548). Dlatego jest on zobowiązany do ciągłego dokształcania się i szukania nowych rozwiązań edukacyjnych, by zainteresować dziecko i zmotywować je do rozmaitych działań.

Zadania i role nauczyciela ulegają modyfikacji ze względu na współczesne przemiany społeczno-kulturowe, cywilizacyjne oraz wymagania stawiane przez społeczeństwo (uczniów i rodziców). Od edukatora oczekuje się dojrzałości w podejmowaniu decyzji związanych z dobrem podopiecznego. Nadrzędnym celem placówek oświatowych staje się dbałość o wszechstronny rozwój kolejnych pokoleń, które będą musiały funkcjonować w nieznanej przyszłości i rozwiązywać złożone problemy ludzkości.

W prezentowanym tekście zostaną wskazane wybrane sposoby aktywizowania uczniów klas I–III na zajęciach plastyczno-technicznych oraz określona zostanie rola nauczyciela wspierającego dzieci. Przyjęto założenia teorii kulturowo-historycznego rozwoju Lwa Wygotskiego (1989) oraz niektóre przesłanki konstruktywizmu. Opiekuna przyrównuje się do ogrodnika, który dba o to, by młody człowiek wykorzystał w pełni swój potencjał. Wychowawca jest pośrednikiem między wymogami kulturowymi środowiska a możliwościami podopiecznego. Dorosły proponuje zadania pozwalające dziecku coraz lepiej opanowywać nowe umiejętności, wspiera podopiecznego („buduje rusztowanie”) w działaniach (Gołębiak, Zamorska 2014, s. 96–99).

Aktywizowanie wychowanka na zajęciach dodatkowych jest rozumiane jako świadome, uporządkowane działanie nauczyciela, obejmujące ogół czynności mających na celu wywołanie pożądanych zmian w sferze najbliższego rozwoju dziecka. Wymaga to od wychowawcy profesjonalizmu oraz postawy twórczej oraz korzystania z różnych metod kształcenia. Nauczyciel, biorąc pod uwagę zainteresowania, potrzeby i możliwości ucznia, stwarza mu takie warunki, w których dziecko z ciekawością i zaangażowaniem wykonuje wszelkie prace. Dlatego aktywizowanie nie może być tylko ozdobnikiem zajęć, lecz codzienną praktyką (Bauman 2005, s. 27).

ROLA NAUCZYCIELA W PROCESIE EDUKACJI

Obecnie role pełnione przez nauczyciela zmieniają się z transmisji i schematycznego przekazywania wiedzy na motywowanie ucznia do samodzielnego dochodzenia do wiedzy. Monolog zastępuje się dialogiem – preferowane jest podmiotowe traktowanie wszystkich członków procesu edukacji. Dydaktyk (wychowawca,

opiekun) staje się również przewodnikiem, tłumaczem rzeczywistości, terapeutą, animatorem, badaczem własnej praktyki.

Warto pamiętać, że nie istnieje tylko jeden idealny sposób nauczania, nie ma możliwości stworzenia trwałej procedury edukacyjnej: „W tym celu dąży się do kreowania i upowszechniania modeli edukacji refleksyjnej, ukierunkowanej na kształtowanie i rozwój wartości oraz dobór adekwatnych do nich treści i metod” (Denek 2010, s. 62). Te dążenia i myśli wpisują się w stanowisko konstruktywistyczne.

Agnieszka Nowak-Łojewska (2011) określa podejście konstruktywistyczne jako aktywny proces umysłowy bazujący na myśleniu krytyczno-twórczym, poprzez które uczeń samodzielnie lub we współpracy z innymi konstruuje wiedzę. Jest to proces tworzenia nowych modeli rzeczywistości na podstawie znanych wychowankom narzędzi kulturowych i symboli. Nauczyciel to osoba wspierająca – ma za zadanie prowadzić zajęcia w sposób zachęcający podopiecznego do wymiany poglądów i rozwiązywania problemów. Ogranicza on swoją kontrolę działań ucznia na rzecz wspierania samodzielności i odpowiedzialności dziecka. Uwzględnia indywidualne zdolności, umiejętności i różne sposoby myślenia uczestników procesu edukacyjnego. W efekcie pomaga wychowankowi nauczyć się stawiania czoła problemom, jakie mogą go spotkać w dalszym życiu (Nowak-Łojewska 2011, s. 53–54).

W podejściu konstruktywistycznym do przekazywania wiedzy używa się metod i technik aktywizujących. Działania te powinny być czymś naturalnym podczas pracy nauczyciela, gdyż są one związane z pełnionymi przez niego rolami i zadaniami (Szempruch 2013, s. 95–96), jakie ma do wykonania.

Postulat aktywizowania wychowanka nie jest nowością w edukacji. Już w starożytności Arystoteles opowiadał się za uczeniem przez umożliwianie podopiecznemu samodzielnego poznawania świata. Jego zdaniem uczeń postrzega rzeczywistość przy pomocy zmysłów – dzięki nim gromadzi dane oraz doświadczenia. To pozwala mu przyswoić wiadomości i wykorzystać je w działaniu. Zrozumienie materiału opanowanego przez młodego człowieka jest możliwe wtedy, gdy umie on samodzielnie rozumować.

METODY I TECHNIKI AKTYWIZUJĄCE DZIECI NA ZAJĘCIACH

Bożena Kubiczek definiuje metody aktywizujące jako działania mające na celu pobudzenie ucznia do aktywnego, a zarazem świadomego partycypowania w procesie kształcenia. Są one całokształtem współpracy grupy oraz służą zdobywaniu wiedzy poprzez doświadczanie rzeczywistości (Kubiczek 2006, s. 75, 78). Zastosowanie takich działań edukacyjnych wiąże się z dużym zaangażowaniem i nakładem

pracy, zarówno nauczyciela, jak i wychowanka. Obydwa podmioty muszą być świadome tego, co chcą osiągnąć.

Istotę metod aktywizujących wydobywają osoby, które nimi pracują. Każda metoda może być używana w sposób bierny lub aktywny. To od nauczyciela zależy, jak pokieruje procesem edukacyjnym. Najważniejszym elementem metod aktywizujących jest podkreślenie wyższości uczenia się nad procesem nauczania. Metody zostają dostosowane do preferencji, zainteresowań, potrzeb oraz możliwości ucznia. Nauczyciel natomiast przejmuje rolę doradcy (Kubiczek 2006, s. 75).

Aktywność podopiecznego jest uwarunkowana organizacją procesu dydaktycznego przez wychowawcę. Dziecko powinno czuć się zmotywowane i docenione oraz samodzielnie inicjować działania. Niestety, wielu nauczycieli woli pracować w sposób tradycyjny i bazować na metodach podających.

Stefan Mieszalski (2000, s. 254) wyróżnia dwa kryteria metod aktywizujących:

Jednym z warunków takiego uczenia się jest możliwość odroczenia reakcji po pojawieniu się bodźca. Innym warunkiem jest sprzyjanie różnym procesom, które pośredniczą pomiędzy bodźcem a reakcją. Takim pośredniczącym procesem jest na przykład analizowanie sytuacji, wartościowanie czy też szacowanie szans.

Procesy te należą do naturalnych dla człowieka, zatem trzeba się ich nauczyć w najbardziej odpowiednim do tego miejscu – placówce oświatowej. Ważne, by wychowawca pamiętał, że „uczenie się nie jest bierne – jest aktywnym procesem, w trakcie którego dochodzi do zmian w mózgu uczącego się” (Spitzer 2012, s. 17).

Nauczyciel może pracować w sposób tradycyjny, zadając proste pytania i oczekując jednej prawidłowej odpowiedzi, lub w sposób nietradycyjny, wymagając wykonywania zadań według określonego algorytmu. W przypadku gdy wychowawca dotyka bardziej złożonych problemów, wspiera rozwój myślenia dywergencyjnego wychowanka. Pierwszy sposób kształtuje postawy odtwórcze, gdyż pozwala tylko sprawdzać stan wiedzy ucznia, który działa w sposób odruchowy i schematyczny, a powinien zmusić się do podejmowania wysiłku intelektualnego. Drugi sposób daje więcej możliwości na przeżycie czegoś interesującego w trakcie trwania zajęć dydaktycznych.

Nauczyciel ma za zadanie troszczyć się o celowość i organizowanie zadań w ten sposób, by sprzyjały aktywizowaniu dziecka. Muszą one kojarzyć się z treściami zajęć, wcześniej poznanymi pojęciami, zasadami i prawami naukowymi, doświadczeniem, własnymi spostrzeżeniami i nadanymi im znaczeniami (Mieszalski 2000, s. 258). Bez tak podstawowych rzeczy proces aktywizacyjny nie będzie przebiegał w sposób prawidłowy, a stanie się jedynie czymś pozornym.

Renata Michalak (2004, s. 51) wyszczególnia role, jakie powinien przyjmować wychowanek, by aktywizacja mogła przyjąć właściwą formę. Są one następujące:

- poszukiwacz wiedzy – uczeń samodzielnie zbiera dokumenty, analizuje informacje i przeprowadza doświadczenia czy eksperymenty,
- odkrywca – dziecko zadaje pytania, dostrzega problemy, projektuje rozwiązania i wyciąga wnioski,
- użytkownik wiedzy – uczeń potrafi zastosować poznaną przez siebie wiedzę w sposób prawidłowy i w praktyce życia codziennego,
- członek zespołu – dziecko współdziała z innymi uczniami w grupie zajmującej się poszczególnymi zadaniami.

Przyjęcie przez podopiecznego chociaż jednej z wyżej wymienionych ról jest bardzo ważne w procesie edukacji. Wychowanek staje się wówczas aktywnym uczestnikiem tego procesu, zamiast być biernym słuchaczem przekazywanych przez nauczyciela informacji.

Poza metodami występują również techniki aktywizujące. Rozumie się je jako gotowe reguły działania wykonywanego przez podmioty edukacji. Mają one na celu dostarczenie uczniom okazji do samodzielnej aktywności. Ilość technik, w przeciwieństwie do ilości metod, jest nieograniczona. Przy czym technika musi spełnić dwa warunki: być stosowana świadomie (prowadzić do określonego celu) oraz pozwalać na uzyskanie informacji zwrotnej od uczestników procesu, w jaki sposób zrozumieli dane zagadnienie (Kubiczek 2006, s. 79).

Trudności w wykorzystaniu technik i metod aktywizujących mogą się pojawić m.in. podczas zajęć plastyczno-technicznych. Aby ułatwić proces nauczania, wykorzystując metody aktywizujące w edukacji artystycznej, warto uwzględnić następujące czynniki:

- sprzyjającą atmosferę pracy, dzięki której uczeń będzie spontanicznie podchodził do wykonywania zadań i swobodnie uwalniał swoją ekspresję,
- dążenie do tego, by zajęcia były przyjemnością, a nie męczyły podopiecznego,
- bazowanie na doświadczeniu ucznia (jak najmniej teorii),
- rozumienie potrzeb i zainteresowań podopiecznego, a przede wszystkim uwzględnianie swobody w wypowiedzianiu się językiem plastycznym,
- ocenianie sukcesów dziecka i unikanie krytyki wykonywanej pracy, jak również doboru technik i materiałów,
- samodzielność pracy (nie wyręczać wychowanka),
- osobowość wychowawcy (jego otwartość, nieszablonowe myślenie i zaangażowanie),
- akceptowanie i szanowanie młodego twórcy dzieła, mimo że czasem może ono odbiegać od poczucia estetyki nauczyciela (Niziołek 2009, s. 230–231).

Nauczyciel udziela wsparcia, jeżeli jest to konieczne, stoi obok i motywuje podopiecznych do twórczej działalności. Prowadząc zajęcia, może również stać się badaczem własnej praktyki, ponieważ posiada wiedzę teoretyczną i doświadczenia, które zostały wynie-

sione z wcześniejszych projektów. Analizuje podejmowane przez siebie i dzieci działania. Każdy z podmiotów ma prawo do czynnego współdziałania w procesie edukacyjnym.

W STRONĘ PRAKTYKI EDUKACYJNEJ

Z powodzeniem można wykorzystać na zajęciach plastyczno-technicznych z młodszymi uczniami metodę projektów. Polega ona na samodzielnym wykonywaniu przez dzieci zleconych zadań (nauczyciel pełni funkcję opiekuna wspierającego). Metoda ma zastosowanie raczej przy podziale na grupy niż w pracy indywidualnej i zakłada przejście przez cztery etapy: określenia tematu, przygotowania instrukcji, realizacji projektu, prezentacji efektu końcowego (Rau i Ziętkiewicz 2000, s. 65). Tego typu działania idealnie wpisują się w zajęcia artystyczne. Wystarczy, że nauczyciel i uczniowie znajdą interesujący temat, a następnie zaczną tworzyć projekt jego wykorzystania. Jest to metoda czasochłonna i wymaga przejścia przez wszystkie cztery etapy.

Pierwszy etap polega na określeniu obszaru wspólnych zainteresowań. Każda grupa lub każdy uczeń może mieć przypisany temat albo sam formułować szczegółowe tematy z zaproponowanej dziedziny. W drugim etapie następuje przygotowanie instrukcji. Jest to bardzo ważna część – pozwala na ustalenie form działania oraz zasad, jakie panują podczas pracy. Największą rolę odgrywa trzeci etap – praca nad projektem, która zajmuje również najwięcej czasu. Dziecko powinno mieć w tym momencie do dyspozycji wiele różnych materiałów, by dzięki nim mogło realizować swoje projekty. Podopieczny w trzecim etapie uczy się samodzielności, odpowiedzialności, współpracy i twórczego myślenia. Nauczyciel natomiast nadzoruje wszystko, dając dziecku dużą swobodę ekspresji twórczej. Ostatni etap to prezentacja projektu, która może sprowadzać się do omówienia prac ze wszystkimi małymi artystami, a następnie stworzenia wystawy.

Kolejną metodą jest niedokończony rysunek – adaptacja metody niedokończonego zdania. Polega ona na tworzeniu przez każdego z uczestników zajęć różnych wariantów kontynuacji danej wypowiedzi (Kubiczek 2006, s. 82–83). Na zajęciach z plastyki wygląda to analogicznie. Zamiast początku zdań prezentuje się fragment zdjęcia, ilustracji, rysunku. Następnie w sposób twórczy dziecko próbuje zilustrować dalszą część obrazu, tworząc własne dzieło. W przeciwieństwie do metody projektu niedokończony rysunek jest nastawiony na indywidualną pracę wychowanka.

Następna metoda, czyli puzzle, polega na wykonywaniu dużych działań w mniejszych grupach, dzięki czemu wspólnie tworzy się jedną całość (Kubiczek 2006, s. 96). Tę metodę bardzo łatwo zastosować podczas zajęć plastyczno-technicznych. Trzeba podzielić uczniów na mniejsze grupy, w których będą pracować nad po-

szczególnymi częściami wspólnego zadania. Na koniec tworzone przez kolejne zespoły elementy łączy się w całość, a efektem finalnym jest wielkoformatowe lub przestrzenne dzieło. W metodzie tej grupa również ma dużą swobodę w wykonywaniu swojej części pracy.

Ostatnią proponowaną metodą jest improwizacja, która pojawia się, gdy narzucony zostaje temat pracy, ale nie dochodzi do określenia dokładnych ram działania twórczego (Rau, Ziętkiewicz 2000, s. 79). Metoda ta w edukacji wczesnoszkolnej daje bardzo ciekawe efekty. Dzięki niej można zaobserwować spontaniczne działania ucznia oraz odkryć, jak wygląda jego zmysł artystyczny. Improwizację da się połączyć z „niedopowiedzianą historią” czy też z „malowaniem muzyki”.

Poza typowymi metodami bardzo mocno aktywizuje swobodna ekspresja twórcza dzieci. Ważnym jej aspektem jest umożliwienie wykonywania prac plastycznych z uwzględnieniem naturalnej potrzeby korzystania z dostępnych materiałów. Poprzez taki właśnie zabieg można doprowadzić do powstawania najciekawszych dzieł uczniów. Warto, by podopieczny samodzielnie wybierał tematy prac, sposoby ich realizacji i prezentacji oraz mógł dyskutować z innymi na temat swoich gustów estetycznych.

PODSUMOWANIE

Edukacja w klasach I–III szkoły podstawowej ma być dla wychowanka czymś przyjemnym, a wszelkiego rodzaju zadania powinny opierać się na zabawie. Jak zauważa Urszula Szuścik (2010, s. 118–119):

zabawa i prace plastyczne dziecka dają nam wgląd w jego duszę, czy inaczej osobowość. Informują o jego rozwoju intelektualnym, zmysłowym, emocjonalnym, fizyczny, społecznym, językowym i estetycznym. Poznawanie warsztatu plastycznego, to znaczy technik plastycznych i środków wyrazu plastycznego, i zdobywanie doświadczeń w tym zakresie to dla dziecka zabawa twórcza, rozwijająca je poznawczo i ekspresyjnie.

Prace plastyczne podopiecznego, zwłaszcza wykonywane spontanicznie, stanowią w dużej mierze odzwierciedlenie tego, co go otacza, „[s]ą źródłem doświadczenia, które wyniósł człowiek z określonej sytuacji i które może wykorzystać. Nabywanie i poszukiwanie nowych doświadczeń sprzyja umacnianiu jego więzi z otoczeniem oraz skłania do podejmowania innych zadań” (Wojciechowska-Charlak 1998, s. 45).

Szkoła pełni wiele funkcji. Dzięki zaprezentowanym metodom pracy wspiera wielokierunkową aktywność wychowanka i sprzyja nabywaniu przez niego doświadczeń społecznych, emocjonalnych oraz estetycznych. Ponadto stwarza

warunki do swobodnego rozwoju dziecka przez zabawę, zwłaszcza plastyczną. Uczeń może samodzielnie dążyć do eksploracji świata i porozumiewać się w formie przekazu wizualnego z innymi uczestnikami procesu edukacji. Zajęcia plastyczne z zastosowaniem metod aktywizujących pomagają zrozumieć emocje. Czasem łatwiej jest wszelkie afekty przełać na papier, niż uzewnętrznić je w sposób werbalny. Aktywizacji sprzyjają:

- dobra znajomość każdego wychowanka, jego zainteresowań i potrzeb,
- pozytywna atmosfera na zajęciach, dbanie o dobry nastrój wszystkich obecnych (stosowanie relaksacji, afirmacji, kinezylogii edukacyjnej),
- częste wykorzystywanie zabawy w procesie dydaktycznym,
- tworzenie więzi emocjonalnej między podmiotami,
- odpowiednia motywacja (nowość, niezwykłość, różnorodność proponowanych zadań),
- wspieranie rozwoju wyobraźni wychowanka,
- preferowanie demokratycznego stylu działań (podmiotowe traktowanie dziecka, współdziałanie),
- dialog, negocjacje na co dzień,
- dostosowanie warunków pracy do możliwości dziecka, indywidualizacja,
- współdecydowanie podopiecznego o kształcie zajęć,
- stosowanie zróżnicowanych form i metod pracy,
- właściwy system wzmocnień,
- wykorzystywanie potencjału edukacyjnego środowisk wychowawczych (przede wszystkim rodziny).

Działania aktywizujące w edukacji są możliwe mimo pewnej niechęci do ich podejmowania ze strony nauczycieli. Ponadto plastyka jako przedmiot nie powinna być lekceważona. Szuścik (2013, s. 279) zaznacza, że „sztuka we współczesnej edukacji została zepchnięta na margines działań dydaktyczno-wychowawczych, co nie pozostaje bez znaczenia dla prawidłowego rozwoju psychicznego dzieci”. Istotny w kontekście omawianego zagadnienia jest brak twórczego podejścia wychowawców do edukacji aktywnej. Badania potwierdzają, że nauczyciele w ponad 90% korzystają z metod podających, tradycyjnych, a tyle samo badanych deklaruje, że po metody aktywizujące nie sięgnęło w żadnym momencie swojej pracy dydaktycznej (Michalak 2004, s. 80–81). To tylko potwierdza, jak wiele do nadrobienia mają sami edukatorzy. Wychowawcy mogą stać się osobami znaczącymi dla podopiecznych, przewodnikami i mistrzami, gdy dbają o własny rozwój i nieustannie się doskonalą.

LITERATURA

- Banach C., 2004, *Nauczyciel*. W: T. Pilch (red.), *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, t. 3. Warszawa, Wydawnictwo Akademickie Żak.
- Bauman T., 2005, *Aktywizowanie uczenia się jako obiecująca perspektywa w myśleniu nauczyciela*. „Problemy Wczesnej Edukacji”, nr 1(1), 15–28.
- Denek K., 2010, *Metody dydaktyczne w kreowaniu edukacji refleksyjnej*. W: E. Smak, S. Włoch (red.), *Pedagogika kreatywna wyzwaniem edukacji XXI wieku*. Opole, WUO.
- Gołębniak B.D., Zamorska B., 2014, *Nowy profesjonalizm nauczycieli. Podejścia – praktyka – przestrzeń rozwoju*. Wrocław, Dolnośląska Szkoła Wyższa.
- Kobyłecka E., 2008, *Kontekst aksjologiczny zachowań zawodowych nauczycieli*. W: E. Kozioł, E. Kobyłecka (red.), *Zachowania zawodowe nauczycieli i ich uwarunkowania*. Zielona Góra, Oficyna Wydawnicza UZ.
- Kubiczek B., 2006, *Metody aktywizujące: jak nauczyć uczniów uczenia się?* Opole, Wydawnictwo Nowik.
- Michalak R., 2004, *Aktywizowanie uczniów w edukacji wczesnoszkolnej*. Poznań, Wydawnictwo UAM.
- Mieszalski S., 2000, *Aktywizować uczniów – co to znaczy?* W: K. Kruszewski (red.), *Pedagogika w pokoju nauczycielskim*. Warszawa, WSiP.
- Niziołek A., 2009, *Wspomaganie twórczej aktywności dziecka w aspekcie integralnego rozwoju*. W: K. Kusiak, I. Nowakowska-Buryła, R. Stawinoga (red.), *Edukacyjne konteksty rozwoju dziecka w wieku wczesnoszkolnym*. Lublin, Wydawnictwo UMCS.
- Nowak-Łojewska A., 2011, *Od szkolnego przekazu do konstruowania znaczeń. Wiedza społeczna młodszych uczniów z perspektywy nauczyciela*. Zielona Góra, Oficyna Wydawnicza UZ.
- Phillips D.C., Soltis J.F., 2003, *Podstawy wiedzy o nauczaniu*. Przeł. E. Jusewicz-Kalter. Gdańsk, GWP.
- Rau K., Ziętkiewicz E., 2000, *Jak aktywizować uczniów*. Poznań, Oficyna Wydawnicza G&P.
- Spitzer M., 2012, *Jak uczy się mózg*. Przeł. M. Guzowska-Dąbrowska. Warszawa, Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Szuścik U., 2013, *Kwiatek do kozucha. Pozór w edukacji plastycznej*. W: M. Dudzikowa, K. Knasiecka-Falberska (red.), *Sprawcy i/lub ofiary działań pozornych w edukacji szkolnej*. Kraków, Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Szuścik U., 2010, *Twórczość plastyczna dzieci formą zabawy*. W: E. Ogrodzka-Mazur, U. Szuścik, M. Zalewska-Bujak (red.), *Edukacja małego dziecka, wychowanie i kształcenie w praktyce*, t. 2. Cieszyn–Kraków, Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Szempruch J., 2013, *Pedeutologia*. Kraków, Oficyna Wydawnicza Impuls.

Wojciechowska-Charlak B., 1998, *Aktywizowanie uczniów w edukacji wczesnoszkolnej*. W: M. Łobocki (red.), *Praca wychowawcza z dziećmi i młodzieżą*. Lublin, Wydawnictwo UMCS.

Wygotski L.S., 1989, *Myślenie i mowa*. Warszawa, Wydawnictwo Naukowe PWN.

TEACHER'S ROLE IN ENGAGING PRE-SCHOOL CHILDREN DURING ART AND TECHNOLOGY CLASSES: OUTLINE OF THE PROBLEM

Abstract: Social expectations towards teachers are immense. Their responsibility is to create optimally favorable conditions to their pupils' overall development. The present paper aims to discuss the teacher's role in encouraging children's participation in art and technology classes. Drawing on the constructivist assumptions, the author reveals some of the opportunities for supporting young learners in their artistic performance. Teachers are like gardeners caring for appropriate conditions in which pupils improve their abilities through play. The paper also presents an overview of methods (projects, unfinished drawings, puzzles, improvisations, free expression), owing to which pupils manage to do tasks on their own, thus developing their emancipatory competences. The paper ends with an enumeration of the most important conditions conducive to a young learner's active involvement in the aforementioned classes.

Keywords: teacher's role, encouraging children's activity, active methods of teaching